

שור שנגח ד' וה' פרק רביעי בבא קמא

אי תם הוה מודינא ומפטריןא. הך פירכא לימא למ"ד מודה בקנס ואח"כ צאו עדים חייב וכי קאמר אפילו למ"ד פלגא נוקא ממונא ה"ה דהו"מ למפרך אפילו למ"ד פלגא נוקא קנסא ולמ"ד מודה בקנס ואח"כ צאו עדים חייב לימא ליה אי תם הוה מעריקנא ליה לאגמא אלף חדא מנייהו נקט וא"ת והאיך יכול לטעון אי תם הוה מודינא אי תם הוה מעריקנא ליה הא קמן שלף הודה ולא הצריח אע"פ שהיה סבור שהיה תם וי"ל דמיד אחר נגיחה הוגד לו שהוא מועד וא"ת לישינו כגון שיט עדים שלף הוגד לו משעת נגיחה עד שינא לב"ד ואפ"ה לא הודה ולא הצריח הא לא שכיח ועדיפא מנייה קמטני דקדס צ"ד ותפסוה:

הוה מודינא ומפטריןא. דפלגא נוקא קנסא ומודה בקנס פטור: רישא אין רשות משנה. דתיוצתא מיימי ליה אמאי קתני רישא כשהועד צבית בעלים והזיק צבית שאל חייב צאומה נגיחה נוק שלס: פכרל. קשיא אהדדי ומי ששנה זו לא שנה זו: לאו כל כמינך נ"ו. לא שלך היה ולא מזהרת בשמירתו: רישא נמי רשות משנה. כלומר חד תנא הוא ולתנא דרישא ס"ל נמי הך דסיפא דרשות משנה ורישא משום הכי הרי הוא בחוקמו שאין כאן שינוי רשות שלם מקום שהולך שם בעליו עליו: מהו לגבי מוצת. שגבי נוגח צרלון והמית אדם פשיטא לן דפסול כלקמן: מן ההפכה. ממקצת בהמות ולא כולן: להוליא רובע ונרצע. ע"פ עד אחד או ע"פ הבעלים שלף נסקל דפסול לגבי מוצת: אם הנעצד. שעשאו ע"ז והשתחוה לו: המוקצה. שיחדו להקריב לע"ז: הנוגח. שהמית את האדם ע"פ עד אחד או ע"פ בעלים ונפטר מן הסקילה: אם נאמר רובע למא נאמר נוגח. הרי שניהן שוין בעצירה לענין סקילה במקום עדים: רובע עשה בו אונס כרלון. דנרצע אנוס הוא ונסקל כרובע דכתיב ואת הבהמה תהרגוה: נוגח לא עשה בו אונס כרלון. דכתיב כי יגח ולא שיגיחוהו: רובע אינו משלם נופר. לקמן מפרש: לאו לקרנן. דלענין קרנן מיידי: לא לקטלא. ולהכי קאמר נוגח לא עשה בו אונס כרלון לענין סקילה במקום עדים הלכך אי לא מעטיה קרל לענין קרנן לא נפקא לן מרובע אפילו כי עבד צרלון דלפסול דהא קל הוא מרובע לענין קטלא: לא עשה. משמע לא עשה בו הכמוז אונס כרלון ומהיכא נפקא ליה דפשיטא ליה:

א [לעיל טו. וש"נ],
ב פסחים לא. גיטין לו.
ד [לעיל לו.],
ה [לעיל לו.],
ו [לעיל לו.],
ז [לעיל לו.],
ח [לעיל לו.],
ט [לעיל לו.],
י [לעיל לו.],
יא [לעיל לו.],
יב [לעיל לו.],
יג [לעיל לו.],
יד [לעיל לו.],
טו [לעיל לו.],
טז [לעיל לו.],
יז [לעיל לו.],
יח [לעיל לו.],
יט [לעיל לו.],
כ [לעיל לו.],
כא [לעיל לו.],
כב [לעיל לו.],
כג [לעיל לו.],
כד [לעיל לו.],
כה [לעיל לו.],
כו [לעיל לו.],
כז [לעיל לו.],
כח [לעיל לו.],
כט [לעיל לו.],
ל [לעיל לו.].

תורה אור השלם

1. והתורה את חטאתם אשר עשו והשיב את אשמו בראשו והמיטו יתף עליו ונתן לאשר אשם לו: במדבר ה' ז
2. דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם פי יקריב מבם קרבן לך מן הדבקה מן הדבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנם: ויקרא א ב

גליון הש"ס

ג' רבה אמר מודינא רשות. כעין זה בעינינו דף טו ע"ז [גימט דף קג ע"א וזכור דף קג ע"ב]: תוס' ד"ה ויש בו ולא שייך לביאר. עין זכור ד ע"פ מוס' ד"ה שקולס:

מוסף רש"י

פלגא נוקא ממונא. דין הוא ששלמנו ולינו קנס, ונפקא מינה דלי מודה מקמי דלמו סה"ל לא מייפטר (דע"ל סו' וזש"ס על פי גמ' (כתובות טו). פסקא ארבעה אבות (לעיל טו). פליגי בה, דקסנר פסם שוריים נגמלים הם ומדינא טלחו צעי לשלומי דהוה ליה למיעריה, והמנא הוא דקס עליה (סנהדרין ג.) ת"ל ונתן לאשר אשם לו. ולא כמד לאשר הלוה, אלא לאשר האדם שלו, ואשם הוא קרן כדאמרין בהגות (ק"י) לני שהקנו שלו (כתובות יט. ויכ"ו פסחים דא). לאשם הקנו שלו, ולא כמד לאשר עשה בו (כתובות פב.). מן הבהמה. אלס כי יקריב מוס מן הבהמה, ולא כל כהמה (נדח טו) תורה (כח.) מן הצאן. קרל כמיז ניקקא ואם מן האלף קרנו מן הסבסב או מן העיט וכו', והרשין מן האלף ולא כל האלף, וכן טלחו (בבב"ד טו.). להוציא את הנעבד. שעשאוהו עבודת סוכים (שם). המוקצה. שהוקצה והפסד לעבודת סוכים (שם). הנוגח. את האדם ומת שהמית את האדם, והאי רובע ונרצע ונוגח דקמני, כגון על פי עד אחד או על פי הבעלים, דמדה בקנס פטור, הלכך להדיע שרי ולגובה אסור, אבל על פי שני עדים כסקילה הוא ולהדיע נמי אסור (נדח טו.).

רבינו הגנאל

משום דא"ל כי היכא דמשתעבדנא לדידך הכי נמי משתעבדנא להאיך מדריב נתן דתניא רבי נתן אומר מניין לנזשה בחביו וכו'. פסק רבינו הגנאל וצ"ל בשמעתין דהלכה כרבי שמעון דא"ל כי היכא דמשתעבדנא לדידך הכי נמי משתעבדנא להאיך מדר' נתן דתניא רבי נתן אומר מניין לנזשה בחביו מנה וחבירו בחבירו מנין שמוציאין מזה ונותנים לזה ת"ל ונתן לאשר אשם לו הועד בבית שואל והחזירו לבעלים בעלים משלמין חצי נוק ושואל פטור מכלום סיפא רשות משנה רישא רשות אינה משנה א"ר יוחנן תברא מי ששנה זו לא שנה זו רבה אמר מודינא רשות אינה משנה סיפא נמי רשות אינה משנה וסיפא היינו טעמא משום דא"ל לאו כל כמינך דמייעדת ליה לתוראי רב פפא אמר מודינא רשות משנה רישא נמי רשות משנה ורישא היינו טעמא משום דכל מקום שהולך שם בעליו עליו: שור האצטרדין אינו חייב מיתה [וכו']: איבעיא להו מהו לגבי מוצת רב אמר כשר ואינו משלם אמר פסול רב אמר כשר אנוס הוא ושמואל אמר פסול הרי נעבד בו עבירה מיתבי' מן הבהמה (ה' להוציא את הרובע ואת הנרבע מן הבקר ולהוציא את המוקצה ומן הצאן ולהוציא את הנאמר רובע למה נאמר נוגח ואם נאמר נוגח למה נאמר רובע מפני שיש ברובע שאין בנוגח ויש בנוגח שאין ברובע רובע עשה בו אונס כרצון נוגח לא עשה בו אונס כרצון נוגח משלם כופר רובע אינו משלם את הכופר לפיכך הוצרך לומר רובע והוצרך לומר נוגח קתני מיתה רובע עשה בו אונס כרצון נוגח לא עשה בו אונס כרצון למאי הלכתא לאו לקרנן לא לקטלא הכי נמי מסתברא דאי אמרת לקרנן נוגח לא עשה בו אונס כרצון לאו אונס דידיה כתיב ולא רצון דידיה כתיב אלא לאו לקטלא: אמר מר נוגח משלם את הכופר רובע אינו משלם את הכופר ה"ד אילימא דרבעה וקטלה מה לי קטלה ברביעה ואלא דרבעה ולא קטלה האי דלא משלם כופר משום דלא קטלה הוא אמר אב"י לעולם דרבעה ולא קטלה דאתויה לבי דינא וקטלוהו מהו דתימא כמאן

מה טענה היא זו א"כ היה עושה שלף כדון וצשלמא לרבי ישמעאל דאמר ה"ה צ"ח נינהו יחא קצת דאיכא למימר דהוה אלגנא ליה התם או מוצנינא ליה ולא הוה אלף כמזיק שעבדו של חבירו ופטור אבל לר"ע דאמר שותפין נינהו אי הוה מעריק היה גזול לו שורו לניזק ועוד דצ"ד ינדוהו אס לא ישלם אס יש לו וי"ל שרונה לומר מתוך דברים אלו שהייתי עושה היה נזק מתפטר עמי בצדכ מועט והיה מוחל לי ונמלא שהפסדתי כל היתרון:

אי הכי בעלים אמאי משלמין ח"נ

לימא ליה אתפסתיה לתוראי בו' וא"ת והרי הוא לא התפסו צדים דהא קדים צ"ד ותפסוה והוא לא היה יודע שהוא מועד וי"ל דמיד כשנגח היה לו לחוש יותר שמה היה מועד דנזיה דקודם נגיחה אין לו לחוש כ"כ לפי שאין הפסד מומון דשנא לא יגח אבל לאחר שנגח מומונין צ"ד לתפסו והיה לו לחוש להזהר שלא יפול ציד צית דין: מן הבהמה להוציא הרובע בו'. בתמורה צפ' כל האסורין (דף כח:) וטס) מפרש דגבי רביעה כמיז צהמה ואיש אשר יתן שכמו צהמה וגבי נעבד כמיז לשון צקר כדכמיז וימירו את כבודם בתמית שור ומוקי לה התם ע"פ עד אחד או על פי בעלים דאי איכא עדים בני קטלא נינהו והן צרימא פלגא אתנא דני צדי ישמעאל דנפקא ליה צפרק אין מעמידין (ע"ז דף כג:) מני משתתם צהם מוס כו' כל מקום שנאמר השחתה אינו אלף דבר ערוה וע"ז למה נאמר נוגח. הא דלא קאמר למנה נאמר נעבד דההוא פשיטא דלא מפרשי קראי בהדיא הוה אוקימנא ליה צדדמי * ולא שייך למימר שקולס הם ויצאו שניהם דהני חומרות אין שקולות ולא משתתם שיקול אלף צריס מכילמין: רובע עשה בו אונס כרצון. וא"ת רובע צאונס היכי משתתם לה הא אין קישוי אלף לדעת וי"ל כגון שנתקשה למיני ותקפתו והציאתו עליה: לאו לקרנן. והשתא ה"ק נוגח לא עשה בו אונס כרלון כלומר השתא נמי שנכתב אין שייך להעמיד פסול קרנן שלו אלף צרלון כענין שיט צו חיוב מיתה הלכך כשלא היה כתוב כלל אין שייך ללמוד אפילו רלון שלו מרובע כיון דלא אפשר למילף בכל ענין צין צאונס צין צרלון וא"ת אמאי ס"ד דלקרנן קאמר דפי' לחוק הוא כדמוכח צשמעתין ומה קשה ליה אי לקטלא קאמר דשייך שפיר לעשות קולא או חומרא פירכא מקטלא אקרנן כמו שעשה ק"ו מכופר אקרנן וי"ל כיון דלא מפרש צהדיא לענין מה עשה ולא עשה אונס כרלון משמע דלענין קרנן דאריי ציה קרל קאמר דאי לענין קטלא הוה ליה למימר לא חייב צו אונס כרלון:

במזכר

אמר פסול הרי נעבד בו עבירה מיתבי' מן הבהמה (ה' להוציא את הרובע ואת הנרבע מן הבקר ולהוציא את המוקצה ומן הצאן ולהוציא את הנאמר רובע למה נאמר נוגח ואם נאמר נוגח למה נאמר רובע מפני שיש ברובע שאין בנוגח ויש בנוגח שאין ברובע רובע עשה בו אונס כרצון נוגח לא עשה בו אונס כרצון נוגח משלם כופר רובע אינו משלם את הכופר לפיכך הוצרך לומר רובע והוצרך לומר נוגח קתני מיתה רובע עשה בו אונס כרצון נוגח לא עשה בו אונס כרצון למאי הלכתא לאו לקרנן לא לקטלא הכי נמי מסתברא דאי אמרת לקרנן נוגח לא עשה בו אונס כרצון לאו אונס דידיה כתיב ולא רצון דידיה כתיב אלא לאו לקטלא: אמר מר נוגח משלם את הכופר רובע אינו משלם את הכופר ה"ד אילימא דרבעה וקטלה מה לי קטלה ברביעה ואלא דרבעה ולא קטלה האי דלא משלם כופר משום דלא קטלה הוא אמר אב"י לעולם דרבעה ולא קטלה דאתויה לבי דינא וקטלוהו מהו דתימא כמאן

במזכר

אמר פסול הרי נעבד בו עבירה מיתבי' מן הבהמה (ה' להוציא את הרובע ואת הנרבע מן הבקר ולהוציא את המוקצה ומן הצאן ולהוציא את הנאמר רובע למה נאמר נוגח ואם נאמר נוגח למה נאמר רובע מפני שיש ברובע שאין בנוגח ויש בנוגח שאין ברובע רובע עשה בו אונס כרצון נוגח לא עשה בו אונס כרצון נוגח משלם כופר רובע אינו משלם את הכופר לפיכך הוצרך לומר רובע והוצרך לומר נוגח קתני מיתה רובע עשה בו אונס כרצון נוגח לא עשה בו אונס כרצון למאי הלכתא לאו לקרנן לא לקטלא הכי נמי מסתברא דאי אמרת לקרנן נוגח לא עשה בו אונס כרצון לאו אונס דידיה כתיב ולא רצון דידיה כתיב אלא לאו לקטלא: אמר מר נוגח משלם את הכופר רובע אינו משלם את הכופר ה"ד אילימא דרבעה וקטלה מה לי קטלה ברביעה ואלא דרבעה ולא קטלה האי דלא משלם כופר משום דלא קטלה הוא אמר אב"י לעולם דרבעה ולא קטלה דאתויה לבי דינא וקטלוהו מהו דתימא כמאן

במזכר

אמר פסול הרי נעבד בו עבירה מיתבי' מן הבהמה (ה' להוציא את הרובע ואת הנרבע מן הבקר ולהוציא את המוקצה ומן הצאן ולהוציא את הנאמר רובע למה נאמר נוגח ואם נאמר נוגח למה נאמר רובע מפני שיש ברובע שאין בנוגח ויש בנוגח שאין ברובע רובע עשה בו אונס כרצון נוגח לא עשה בו אונס כרצון נוגח משלם כופר רובע אינו משלם את הכופר לפיכך הוצרך לומר רובע והוצרך לומר נוגח קתני מיתה רובע עשה בו אונס כרצון נוגח לא עשה בו אונס כרצון למאי הלכתא לאו לקרנן לא לקטלא הכי נמי מסתברא דאי אמרת לקרנן נוגח לא עשה בו אונס כרצון לאו אונס דידיה כתיב ולא רצון דידיה כתיב אלא לאו לקטלא: אמר מר נוגח משלם את הכופר רובע אינו משלם את הכופר ה"ד אילימא דרבעה וקטלה מה לי קטלה ברביעה ואלא דרבעה ולא קטלה האי דלא משלם כופר משום דלא קטלה הוא אמר אב"י לעולם דרבעה ולא קטלה דאתויה לבי דינא וקטלוהו מהו דתימא כמאן

במזכר

אמר פסול הרי נעבד בו עבירה מיתבי' מן הבהמה (ה' להוציא את הרובע ואת הנרבע מן הבקר ולהוציא את המוקצה ומן הצאן ולהוציא את הנאמר רובע למה נאמר נוגח ואם נאמר נוגח למה נאמר רובע מפני שיש ברובע שאין בנוגח ויש בנוגח שאין ברובע רובע עשה בו אונס כרצון נוגח לא עשה בו אונס כרצון נוגח משלם כופר רובע אינו משלם את הכופר לפיכך הוצרך לומר רובע והוצרך לומר נוגח קתני מיתה רובע עשה בו אונס כרצון נוגח לא עשה בו אונס כרצון למאי הלכתא לאו לקרנן לא לקטלא הכי נמי מסתברא דאי אמרת לקרנן נוגח לא עשה בו אונס כרצון לאו אונס דידיה כתיב ולא רצון דידיה כתיב אלא לאו לקטלא: אמר מר נוגח משלם את הכופר רובע אינו משלם את הכופר ה"ד אילימא דרבעה וקטלה מה לי קטלה ברביעה ואלא דרבעה ולא קטלה האי דלא משלם כופר משום דלא קטלה הוא אמר אב"י לעולם דרבעה ולא קטלה דאתויה לבי דינא וקטלוהו מהו דתימא כמאן

במזכר

אמר פסול הרי נעבד בו עבירה מיתבי' מן הבהמה (ה' להוציא את הרובע ואת הנרבע מן הבקר ולהוציא את המוקצה ומן הצאן ולהוציא את הנאמר רובע למה נאמר נוגח ואם נאמר נוגח למה נאמר רובע מפני שיש ברובע שאין בנוגח ויש בנוגח שאין ברובע רובע עשה בו אונס כרצון נוגח לא עשה בו אונס כרצון נוגח משלם כופר רובע אינו משלם את הכופר לפיכך הוצרך לומר רובע והוצרך לומר נוגח קתני מיתה רובע עשה בו אונס כרצון נוגח לא עשה בו אונס כרצון למאי הלכתא לאו לקרנן לא לקטלא הכי נמי מסתברא דאי אמרת לקרנן נוגח לא עשה בו אונס כרצון לאו אונס דידיה כתיב ולא רצון דידיה כתיב אלא לאו לקטלא: אמר מר נוגח משלם את הכופר רובע אינו משלם את הכופר ה"ד אילימא דרבעה וקטלה מה לי קטלה ברביעה ואלא דרבעה ולא קטלה האי דלא משלם כופר משום דלא קטלה הוא אמר אב"י לעולם דרבעה ולא קטלה דאתויה לבי דינא וקטלוהו מהו דתימא כמאן

במזכר

אמר פסול הרי נעבד בו עבירה מיתבי' מן הבהמה (ה' להוציא את הרובע ואת הנרבע מן הבקר ולהוציא את המוקצה ומן הצאן ולהוציא את הנאמר רובע למה נאמר נוגח ואם נאמר נוגח למה נאמר רובע מפני שיש ברובע שאין בנוגח ויש בנוגח שאין ברובע רובע עשה בו אונס כרצון נוגח לא עשה בו אונס כרצון נוגח משלם כופר רובע אינו משלם את הכופר לפיכך הוצרך לומר רובע והוצרך לומר נוגח קתני מיתה רובע עשה בו אונס כרצון נוגח לא עשה בו אונס כרצון למאי הלכתא לאו לקרנן לא לקטלא הכי נמי מסתברא דאי אמרת לקרנן נוגח לא עשה בו אונס כרצון לאו אונס דידיה כתיב ולא רצון דידיה כתיב אלא לאו לקטלא: אמר מר נוגח משלם את הכופר רובע אינו משלם את הכופר ה"ד אילימא דרבעה וקטלה מה לי קטלה ברביעה ואלא דרבעה ולא קטלה האי דלא משלם כופר משום דלא קטלה הוא אמר אב"י לעולם דרבעה ולא קטלה דאתויה לבי דינא וקטלוהו מהו דתימא כמאן